

tirien *nulā(s)* com una mera variant vocàlica.

NULLES

Poble de l'alt Camp de Tarragona, 7 k. al SE. de Valls equidistant entre Gaià i el Francolí.

Pron.: *núlēs* a Alió, Vilabella i Morell (Casac. 1920): id. en les enqs. de 1964 en els pobles del voltant i a la de Nulles mateix (Xlvi, 24-26).

MENC. ANT. 1009: «villa *Nudilas*» (Mas, *N.H.Bna.*, ix, 124); 1163: Guillem de Claramunt concedeix l'honor de «*Nudilas*, Pontarró et Vilares, afr. Or. serra que est inter *Nudilas* et Villas Judaicas»; deu ser el mateix doc. on Morera Llauradó llegeix també *Nudilas* (15 *Tarr. Crist.*, i, 509), doc. avui perdut en l'orig., que aquest data de 1165, i Font Rius (*C. d. p.* i, p. 736) data de 1163.

1207 (*BABL*) o 1208 (Font R.): Guilja de Banyeres i el seu *vicarius Mironis de Kastriveteri* donen a «Guillelme domine de Kastriveteri et Narbone vicecomitis. duos podios: Villas Judaicas et illum de *Nudias*, ut populetis --- homines qui sint citra *Gaiantum* versus Campum Tarracone usque ad *Valli-Mollis*. En aquest doc., publicat primer per Bofarull (*CoDoACA* 25 VIII, 96.4), i després en el *BABL* i en Font Rius (*C.d.p.* § 225), hi ha coses estranyes, inexplicades.

Una vescomtessa Narbona, o Vesc. de Narbona? però com que la toponímia i les afrontacions són correctes, fa l'efecte que deu ser una còpia un poc alterada d'un doc. genuí; 1359: *Nuyes* (*CoDoACA* XII, 39): en aquesta menció del cens, que tenim en còpia molt descuidada i incorrecta, *Nuyes* podria ser pron. «ieista» individual, o més aviat descuit de còpia per *Nuyles*. També en la de 1207-8, còpia poc fidedigna, tenim dret a creure que hi ha descuit del copista per *Nudi<I>las*: descuit explicable pel fet que venia tot seguit després de sis *l*: *Guillelme, billas illum* i immediatament davant d'altres 4: *Valli - Moli* ('Vallmoll').

ETIM. Es pot especular per diverses vies. 1) La semblança amb el fr. *nouilles* 'fideus' és cridanera, però evidentment ha de ser casual, tant pel sentit, absurd en toponímia, com pel fet que el mot francès és un cas de germanisme enterament isolat en romànic, i sens dubte recent; tampoc d'L, si hagués entrat en romànic (cf. angl. *noodles* etc.), hauria pogut donar altra cosa que *nl* en català.

2) *NUDULAS dim. f. pl. de l'adj. *nudus*, *-da* 'nu'; encara que li suposéssim una acc. 'pelat', 'erm', no tindria cap base (en país ben fèrtil), un dim. així, de tipus llatí arcaic, es podia formar sobre un subst. existent, però no sobre un adjectiu.

3) No hi ha nexa lingüística possible amb el nom d'un poble bastant veí, *La Nou de Gaià* (uns 10 k. al SE.); ni si suposéssim arbitràriament un dim. ll. *NŪCŪLAS: car només podria donar *Nólles o *Nógolas.

4) Impossible identificar amb *Nules* (art. supra): l'en separen rotundament la forma antiga d'aquest, amb *-bl-* (*Nubles*): el seu ètimon NOVULAS només pogué canviar la ò en ú, i eliminar la *b* o *-v-*, per una intensa arabització, que en una zona tan nòrdica com la de Nulles, i apartada de la costa, no podia obrar; en fi, és clar que la *-d-* de les mencions antigues del nom present assenyala en una direcció incompatible.

5) El seu nom coincideix amb un vell NP, que fou també nom de sant, *Santa Nulla*, el nom de dos llogarets de l'alta Ribagorça (país on es conserva tanta romanalla arcàica); és un agre. de Vilacarle (20 k. al N. de Benavarri i 6 a l'O. del Pont de Suert); l'altre, agregat a Bonansa, entremig d'aquell i del Pont de Suert; pron. tots dos *santanuŷa* (xix, 72, 10); i *Nulla* és també un cogn. molt corrent per tot Ribagorça.

N'és ben coneguda l'etim.: car es tracta d'una santa d'especial tradició hispànica: de Santa *Nunila* se celebra la festa el 2 d'octubre: fou màrtir a Còrdova l'any 820, quan començà la forta persecució dels mossàrabs cordovesos. També se l'anomena *Nunilona*, com correspon al seu origen germànic: car és un nom en *-ILA* / *-ILO*, cas complement *-ILON*, forma femenina en gòtic i cas compl. *-ILAN* masc. també germànic.

Aquest és NP prou conegut en la nostra documentació medieval: un *Nunlane* signa en un doc. barcelonès de 921 (Udina, *Arch. Cond. S. IX*, p. 199). També apareix ja sincopat: *Nunla*, testimoni en un doc de 930, del *Cart.* de Tavèrnoles (n. 6 lín. 30); i ja amb l'assimilació: un fem. *Nulla* en un doc. vigatà de 979: «ego Addo et uxori sue *Nulla* que alio nomine vocat Aurucia» (*Dipl. Cat. Vic.* 380, § 454).

Amb evolució fonètica normal: NŪNILA > *nunla* > *nul-la* > *nuŷa*.

Doncs aquest mateix ha de ser l'origen del nom de *Nulles*. *Nulles* degué ser primer un alou («honor») posseït per un visigot NŪNILA, i aviat desdoblant en uns quants «villares» (doc. de 1163), un d'ells poblat potser en part per jueus («villas Judaicas»). D'on el nom, tornat plural, NUNILAS > *Nudilas*, des de 1009, pensant en la formació dels diversos «villares».

En aquesta forma hi ha canvi de la segona *-N-* en *-d-* per dissimilació: no ens sorprèn, segons la llei de Grammont, que la consonant afectada fos la segona, perquè l'altra —en síl·laba tònica i inicial— era la més forta; i alhora perquè la combinació *-nl-* era molt més rara en la llengua que *dl* (*motle*, *rotle*, *amedla* etc.): això féu que aquesta variant antiga tingués persistent vigència; però tanmateix restà cosa provisional, i acabà per imposar-se la solució corrent, o sigui l'assimilació *N'L* > *ŷ*: *Nulles* com en *Santa Nulla*.